

JOSEFINES BONDEGÅRD

Et undervisningsmateriale

OM JOSEFINES BONDEGÅRD

Josefines Bondegård er en dokumentarserie som består af 7 film af 15 minutters varighed pr. afsnit. Hovedpersonen er den 7-årige Josefine, en energisk og foretagsom pige med krudt bag i. En slags pige-udgave af Emil fra Lønneberg.

Josefine bor sammen med hele sin familie; mor, far, storebrødre, storesøster, morfar og mormor på en bondegård i Ryslinge på Fyn. Familien vil gerne være 100 % selvforsynende, og derfor oplever Josefine meget, som andre børn ikke oplever. Der skal laves mudderpøl til de nye smågrise, den nyfødte ged skal have sutteflaske, og kaninerne skal slagtes.

Livet blandt dyrene på bondegården er fuld af spændende oplevelser, og Josefine møder hverdagen med liv og død med åben pande og lyst sind. Hver dag byder på nye eventyr, imens vi lærer hvor maden kommer fra.

OM FILMENE OG UNDERVISNINGSMATERIALET

Josefines Bondegård er lavet af den danske instruktør Emil Langballe, og fokuserer på temaet "fra jord til bord". Helt grundlæggende handler Josefines Bondegård om, hvor den mad vi spiser kommer fra. Med Josefine som fortæller oplever vi, hvordan råvarer bliver til, før de ender i køledisken.

Vi er for eksempel med Josefine og hendes forældre, når de henter nye, små grise på en nærliggende gård, og når de fodrer og passer dem - men også når de slagter en af grisene og laver medisterpølse ud af den.

Således kan de tematikker, der behandles i Josefines Bondegård give afsæt til tanker og samtaler blandt barnet og den voksne om ellers abstrakte begreber som dyreetik, dyrevelfærd, økologi og bæredygtighed - temaer, man ellers ikke umiddelbart vil give sig i kast med. For ikke at glemme store spørgsmål om liv, død og forplantning. Filmene og materialet henvender sig til folkeskoleelever fra børnehaveklassen til 4. klasse.

Materialet bygger på dialog mellem underviser og elev og består således af 7 film i dokumentarserien "Josefines Bondegård" og et ark med forslag og inspiration til spørgsmål til hvert afsnit. Materialet er derfor tilrettelagt således, at man først ser filmene for derefter at tale sammen i klassen. Fokus er på produktionen af henholdsvis grise, geder, kyllinger - fra fødsel til slagting.

FØR I SER FILMEN

Det er en god idé at forberede eleverne på, at man i enkelte af afsnittene ser dyr, der bliver aflivet.

KLASSETRIN

Børnehaveklasse - 4. klasse

GRUNDSKOLEFAG

Naturlige fænomener (Børnehaveklassen)

Natur/teknologi (1. - 4. klasse)

TEMAER

Dyrefortællinger, Fra jord til bord, Dyreetik og -velfærd, Liv, død og forplantning
Økologi og bæredygtighed

FAGLIGE MÅL

Emne: Dyret indeni og udenpå

Klassetrin	Fælles Mål	Inspiration til arbejds spørgsmål
0. - 4. klasse	Beskrive udvalgte dyr	Hvordan ser dyret ud? Har det nogen særlige kendetegn? Hvordan ser dyret ud indeni?
0. - 4. klasse	Undersøge enkle kropsfunktioner	Hvad bruges de forskellige kropsdele til?
0. - 4. klasse	Kende dyr fra forskellige naturområder	Hvorfor ser dyret ud som det gør? Har det noget at gøre med det sted det lever?
0. - 4. klasse	Sammenhæng mellem bygning, funktion og levested	Hvad bruger dyret sin krop til? Hvad er det vigtigt, at det skal kunne?
0. - 4. klasse	Tilpasning til forskellige levevilkår	Ser de dyr vi bruger, anderledes ud end deres slægtninge i naturen? Hvorfor?

Emne: Fra jord til bord

Klassetrin	Fælles Mål	Inspiration til arbejdsspørgsmål
0. - 4. klasse	Forståelse for hvor vores mad kommer fra	Hvad får vi fra dyret, som vi bruger i vores dagligdag? Hvordan er forløbet fra nyfødt dyr til køledisken? Er der nogle af disse produkter, som er særlig vigtige? Hvorfor? Fra hvilket dyr kommer medisterpølser fra? Fra hvilket dyr kommer frikadeller fra? Hvad bliver leverpostej lavet af? Kan man spise en kanin?

Emne: Etik

Klassetrin	Fælles Mål	Inspiration til arbejdsspørgsmål
0. - 4. klasse	Tage hensyn til dyr gennem egen adfærd	Hvad er god dyrevelfærd? Hvem har ansvaret for at give dyret et godt liv? Hvordan kan vi være med til at sørge for, at de dyr vi "bruger", har det godt? Er der forskel på jeres holdninger alt efter hvilke dyrearter, der er tale om? Er der forskel på holdninger i Danmark og holdninger til dyr andre steder i verden?
0. - 4. klasse	Økologi og bæredygtighed	Hvad er økologi? Har økologiske dyr det bedre end ikke økologiske dyr? Tror I, at man kan smage forskel på om dyrene har haft det godt eller ej? Hvad er bæredygtighed? Og hvorfor er det vigtigt?

Emne: Liv, død og forplantning

Klassetrin	Fælles Mål	Inspiration til arbejds spørgsmål
0. - 4. klasse	Indsigt i naturens gang	Hvad sker der, når man dør? Hvor kommer man hen? Kan dyret se og høre os efter, det er dødt? Kan et dødt dyr føle smerte? Hvorfor bliver Josefine ked af det, når kaninen bliver slagtet? Hvordan kommer hun ud af situationen med ro i sindet? Hvorfor dør kiddet? Hvornår bliver et æg til en kylling?

LINKS OG ANDRE MATERIALER

www.foedevarestyrelsen.dk/Leksikon

www.dyrenesbeskyttelse.dk

www.lf.dk

www.danskged.dk

www.iloveoko.dk

www.fjerkrae.dk/leksikon/

www.danske-dyreinternater.dk

UNDERVISNINGSTILBUD & MATERIALER

www.skole.if.dk (Materialekatalog fra landbrugsrådet)

www.filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/bondegaardens-dyr#0

(Undervisningsmateriale fra "Bondegårdens Dyr")

GÅRDBESØG

www.toftegaarden.albertslund.dk (Økologisk besøgs gård i Albertslund)

TAG UD OG SE PÅ HUSDYR

www.zoo.dk

www.givskudzoo.dk

www.roskildedyrskue.dk

www.knuthenborg.dk

AFSNIT 1: GRISEBASSERNE

- Hvilket dyr har Josefine altid drømt om at få?
- Hvor mange grisebasser skal Josefine og hendes familie hente til gården?
- Hvor skal grisene bo?
- Hvordan gør Josefine klar til grisenes nye hjem?
- Hvordan synes du en gris skal leve?
- Hvad er forskellen på en økologisk gris og en `ikke-økologisk` gris. Hvordan ser økologi mærket ud?
- Hvad skal Josefines nye gris hedde?
- Hvorfor skal grisene dækkes til, når de skal ud at køre?
- Hvorfor vil Josefine have den mindste gris?
- Hvad spiser grise?
- Hvad vil Josefine finde til grisene, som de godt kan lide at spise?
- Josefine finder ikke orme, men hvad finder hun til gengæld?
- Hvorfor skal de lave en mudderpøl til grisene?
- Hvorfor kan grisene lide at bade i mudderet?
- Hvor sidder trynen på grisen? Og hvad bruger den trynen til?
- Hvor skiller grise sig af med deres afføring?
- Hvor mange grise er der i Danmark? Hvor mange mennesker bor der i Danmark?

VIDSTE DU AT...

Der er omkring 1 milliard grise i verden. Grise er meget renlige og skiller sig kun af med deres afføring langt fra, hvor de spiser og sover. Grise kan sige mere end 20 lyde. Der er bestemte lyde, når de hviler, når de parrer sig, når de truer hinanden, eller når de leger sammen.

Grise har næsten ingen svedkirtler og kan ikke svede ligesom mennesker. Derfor skal grise kunne tage et mudderbade, så de bliver kølet af. Samtidig beskytter mudderet grisen mod insektbid og solskoldning. Det er fysisk umuligt for grise at kigge op mod himlen. I stalden sover grisen ca. 20 timer i døgnet. Resten af tiden spiser den og er aktiv.

AFSNIT 2: GEDERNE

- Kan man ride på en ged?
- Hvorfor må Josefine ikke komme tæt på den ged der føder?
- Hvad er et kid?
- Hvor lang tid går der før et gedekid kan gå? Hvor lang tid går der, før et menneske kan gå?
- Hvad spiser et lille gedekid?
- Hvorfor dør det lille kid?
- Hvad skal man gøre med et dødt kid? Hvorfor?
- Hvordan reagerer Josefine?
- Hvad hedder Josefines nye ged?
- Hvorfor skal gedekiddene have øremærker på?
- Hvorfor skal den gamle ged Tayler Swift slagtes?
- Hvilke produkter kan man få fra en ged?
- Er der mange, der spiser gedekød i Danmark? Er der lande, hvor man spiser mere gedekød?

VIDSTE DU AT...

En ged er drægtig (gravid) i 5 måneder. Når en ged føder, siger man, at den læmmer. Et gedekid vejer mellem 2 - 4 kg, når det bliver født. Når det lille kid er født, vil det prøve at rejse sig op, og det kommer hurtigt op at stå. Det er vigtigt, at det lille kid drikker mælk hos sin mor. Det kaldes at die. Mælken beskytter kiddet mod sygdomme. Kiddene dier hos geden indtil de er 4 måneder gamle. Geder kan få op til 4 kid pr. kuld. Geder er flokdyr, og en ged skal aldrig gå alene.

De knytter livslange relationer til mødre, døtre og søstre. I hver flok vil der være en førerged (buk). Førergeden vil altid æde først, stå på en god plads ved hø hækken og ligge på de bedste hvilesteder.

Igennem tiderne har geden leveret mælk, gedeost, kød, skind, uld, hår og horn.

Klods Hans red på en ged, da han skulle op til prinsessen.

En dansker spiser gennemsnitligt 40 g. gedekød om året - en græker spiser 5 kg.

AFSNIT 3: KANINERNE

- Hvor bor kaninerne?
- Hvad skal kaninerne spise?
- Hvor mange unger har kaninen fået?
- Hvordan ser en nyfødt kanin ud?
- Hvor mange år kan en kanin få på et år?
- Hvor lang tid er en kanin drægtig?
- Hvad er en kanin for dig?
- Kan man godt spise en kanin?
- Hvorfor slagter de kaninerne?
- Er det synd, at kaninen bliver slagtet? Er det mindre synd, når en gris bliver slagtet? Eller en ged?
- Hvorfor bliver Josefine ked af det?
- Hvad er der inden i en kanin?
- Hvilken funktion har nyrerne? Hvilken funktion har hjertet?
- Hvad gør Josefine med kaninens nyrer?
- Kan Josefine godt lide at spise kaninen?
- Er det normalt at spise kanin i Danmark? Kan du komme i tanke om nogle lande, hvor det er mere normalt at spise kaniner.

VIDSTE DU AT...

En gang levede alle kaniner vildt ude i naturen. Men så fangede man nogle af de vilde kaniner og holdte dem som husdyr. Man bruger deres pels til tøj og spiser kødet. Et par kaniner kan nemt få op til 50 kaninunger på 1 år. Kaninunger er nøgne og blinde når de bliver født. Fortænderne gror hele kaninens liv, og det er derfor vigtigt, at der altid er gnavemuligheder. Bliver tænderne for lange, skal dyrlægen klippe/ file dem ned, da det kan blive svært for kaninen at spise. Kaninens kløer vokser ligesom dine negle og skal derfor klippes, når de bliver lange. De fleste kaniner bliver ca. 6 år, men de kan godt blive op til 12 år gamle.

AFSNIT 4: KØKKENHAVEN

- Hvor mange æg lægger en høne om dagen?
- Hvor mange æg får Josefine samlet?
- Kan hanerne også lægge æg?
- Hvad er forskellen på en kylling, høne og en hane?
- Hvad skal der til for at der kan komme en kylling ud af et æg?
- Hvordan kan man vide, om der er en kylling inde i et æg?
- Hvordan ser et æg ud indeni? Hvad er det gule, og hvad er det hvide?
- Hvad er forskellen på buræg og økologiske æg?
- Hvorfor har Josefines morfar slagtet to haner?
- Hvorfor skal den døde hane i kogende vand?
- Hvordan reagerer Josefine, når hun skal fjerne indvoldene på hanen?
- Hvad er en kråse? Og hvad finder Josefine i kråsen?
- Hvad kan Josefine bedst lide at spise ved kyllingen?
- Hvad er en kompost?
- Hvad er gødning? og hvad skal Josefine bruge gødningen til?
- Hvorfor er det godt med regnormene i komposten?
- Hvis en regnorm bliver hugget over, dør den så?
- Hvad vil Josefine plante i køkkenhaven?
- Hvor lang tid går der, før ærteplanterne bliver så store, at ærterne kan spises?
- Hvad kan man mere plante i en køkkenhave?

VIDSTE DU AT...

I hønsegården skal der gå en hane sammen med hønsene, hvis man vil have kyllinger. En høne vil som regel lægge 5 eller 6 æg om ugen. Når hønen ligger på æggene, hedder det at ruge. Hønen ligger på æggene i ca. 21 dage. Så er kyllingen stærk nok til at bryde ud gennem æggeskallen.

En kylling kaldes en kylling, indtil den begynder at lægge æg - herefter kaldes den en høne. Hanen har en større kam og en mere lodret kropsholdning. Og så galer den. Når hanen galer, fortæller han, at han vil forsvare sine høner og kyllinger.

Høns lever af stort set alt, hvad de kan finde på jorden. Frø, spirer, insekter, orme, snegle og nedfaldsfrugt. Høns har ingen tænder og sluger derfor alt sin føde. Føden lander i kroen som er en pose under hønens hals.

En høne kan fylde sin kro op på en halv time. Føden bringes videre til fordøjelse i kråsen og tarmene.

Når høns skal være fine og rene, tager de et støvbad. De skraber i sandet med fødderne og basker med vingerne, så de får sand og støv ind under vingerne. Og de bliver rene, for støvet

fjerner fedt fra deres fjer. Hanen er større end ønen, den har en anderledes fjerdragst end hønen med lange krumme seglfjer på halen.

Burhøns går i bure, hvor hver høne har, hvad der svarer til et A4-ark plus et postkort. Hønsene er typisk 10 i samme bur, og der er ikke meget plads til at bevæge sig og strække vingerne. Det gør, at de får svage knogler. En konventionel kylling er ca. 36-39 dage gamle, når de bliver slagtet. Økologiske høner har god plads, adgang til det fri og får økologisk foder. En økologisk kylling er mellem 63-81 dage når de bliver slagtet.

AFSNIT 5: HUNDEHVALPEN

- Hvad hedder Josefines hund?
- Hvor gammel er Laika?
- Hvilken hunderace er Laika? (Labrador)
- Josefine fodrer grisene - hvad får de at spise? Hvad betyder det, at det er økologisk?
- Hvad skal Josefines nye hundehvalp hedde?
- Hvor gammel skal en hundehvalp være, før man må tage den fra dens mor?
- Hvorfor piber Karma i bilen?
- Hvilken hunderace stammer Karma fra? (Keeshond)
- Hvordan trøster Josefine og moren Karma?
- Hvordan går det, når Laika og Karma skal møde hinanden for første gang?
- Hvordan kan man se, at Laika er glad for at møde Karma? Og hvordan man se, at Karma er lidt bange?
- Spiser vi hunde i Danmark? Hvorfor ikke? Kender du andre lande, hvor det er normalt at spise hunde?
- Hvad skal morfar hjælpe Josefine med?
- Hvordan har Josefine det med at få hevet rokketanden ud?
- Har du også prøvet at få hevet en rokketand ud?
- Hvad gør Josefine med tanden?
- Hvilke planter og grøntsager er der i Josefines køkkenhave?

VIDSTE DU AT...

En hundehvalp må først tages fra dens mor, når den er min. 8 uger gammel. I dag findes der ca. 70.000 hunde i Danmark og på verdensplan findes der over 400 racer. En hund lever gennemsnitligt i 13 år. Ifølge Guinness Rekordbog blev verdens ældste hund 29 år gammel. Den var en blanding af racerne Beagle, Gravhund og Terrier. En voksen hund har 42 tænder. De fleste hunde vejer mellem ca. 1 - 70 kg (Chihuahua og

Sankt Bernard Hund). Hunde hører op til 10 gange bedre end mennesker. En tæve bærer rundt på sine hvalpe i 60 dage, før de bliver født. Keeshond racen er Hollands nationalhund - I Danmark er det Broholmeren. Labradoren bruges ofte som jagthund, førerhund, bombhund, redningshund pga. dens mange alsidige evner. Det første levende væsen i rummet var den russiske hund Laika.

AFSNIT 6: GRISESLAGTNING

- Hvad kan grisene godt lide at spise?
- Hvordan har grisene det på Josefines Bondegård? Er det alle grise i Danmark, der lever på den måde?
- Hvorfor er det godt, at grisene har meget plads?
- Hvorfor skal de slagte grisen?
- Hvordan fanger de grisen som skal slagtes?
- Hvorfor kan de ikke selv slagte grisen? Og hvem skal de have hjælp af til at slagte den?
- Synes Josefine, at det er synd for grisen, at den skal slagtes?
- Tror du, at det gør ondt på grisen at blive slagtet?
- Hvordan afliver slagteren grisen?
- Hvorfor skal grisen ned i et varmt vand?
- Hvad er der inden i en gris?
- Hvordan laver man medisterpølser?
- Hvad bruger man lammetarme til? Og hvordan ser de ud?
- Hvilke produkter kan man lave af en gris?
- Hvad synes du om, at vi i Danmark eksporterer levende grise til f.eks. Tyskland og Polen, så de kan blive slagtet der?

VIDSTE DU AT...

Der fødes omkring 39 millioner pattegrise i Danmark hvert år. Danmark er verdens største eksportør af svinekød. Omkring 19 millioner grise opdrættes til slagtning i Danmark, resten sendes levende til udlandet især til Tyskland og Polen. Den normale gris ejer ca. 100 kilo og er knap 6 måneder gammel, når den slagtes. Af 100 kilo gris får man cirka 78 kilo kød.

Huden bliver til flæskesvær. Vingummi består bl.a. af gelatine der typisk fremstilles af huder fra svin eller køer. I den økologiske svineproduktion er dyrevelfærd i centrum. Grisene går på friland, hvor de bor i hytter og har mulighed for at græsse og rode i jorden og om sommeren skal der være adgang til et mudderbad, så grisene kan afkøle sig. Det er også forbudt at klippe haler på grisene.

Ikke økologiske (konventionelle) grise har meget lidt plads og der er ingen krav om adgang til det fri. Mindst 95 % af ikke økologiske grise får klippet halen af.

AFSNIT 7: JUL PÅ GÅRDEN

- Hvor mange tyrekalve får skal de hente hjem til gården?
- Hvor skal tyrekalvene sove?
- Hvad skal de bruge tyrekalvene til? Hvad kan man også bruge tyre til?
- Hvad kalder man en hun-ko? Hvad kan de bruges til?
- Hvilke produkter kommer fra en ko?
- Hvad er forskellen på en økologisk ko og en konventionel ko?
- Hvordan synes du, køerne skal leve?
- Hvilke æg bliver til kyllinger?
- Hvorfor skal de små kyllinger bo under en varmelampe?
- Hvad hedder Josefines drillenisse?
- Har du også haft besøg af en drillenisse?
- Får Josefine det, hun ønsker sig af julemanden?

VIDSTE DU AT...

Koen starter sit liv som kalv. Kalven skal have mælk i minimum 3 måneder efter fødsel. Alle kalve skal som minimum gå sammen med moren i mindst 24 timer. Hunkalve kaldes kvier, indtil de har fået deres første kalv - herefter kaldes de køer.

Kvier går drægtige (gravide) i 9 måneder, og kælder første gang, når de er cirka 2 år gamle. For at køer kan producere mælk, skal de først have født en kalv. Og for at blive ved med at producere mælk, skal de have en ny kalv hvert år. De fleste malkekøer slægtes, når de har givet mælk i 3-4 år, fordi mælkeydelsen falder med alderen. Køer har behov for meget hvile. De har brug for at ligge ned i mindst 10 timer i døgnet. Køer er drøvtyggere, dvs. de tygger maden flere gange. Køer bruger op mod 10 timer af døgnet på at tygge drøv.

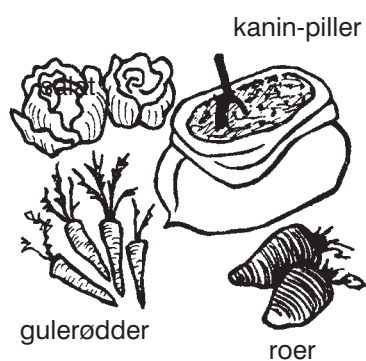
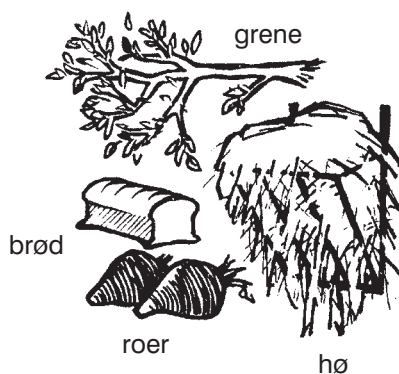
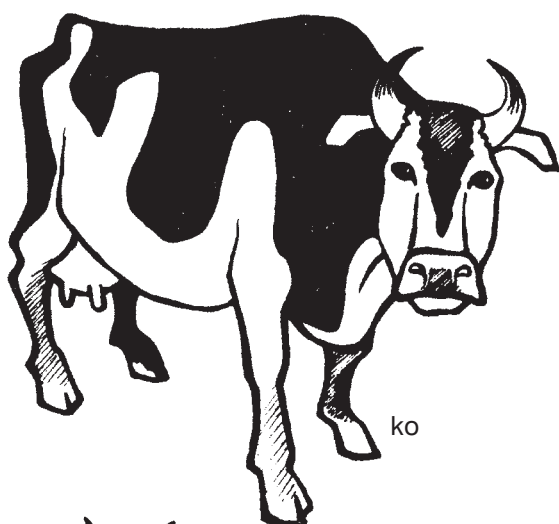
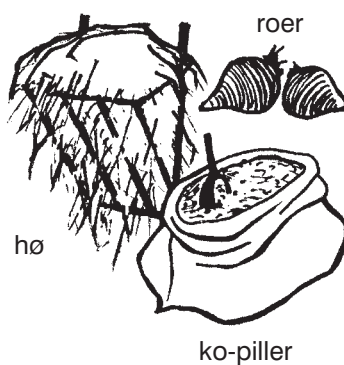
En malkeko skal malkes 2-3 gange i døgnet, og den producerer i gennemsnit cirka 8.900 kilo mælk om året. Økologiske køer skal på græs og alt foder skal være fra marker, som drives økologisk. For ikke-økologiske køer er der ingen krav om at gå på græs, og kun ca. 16 % af dem kommer på græs.

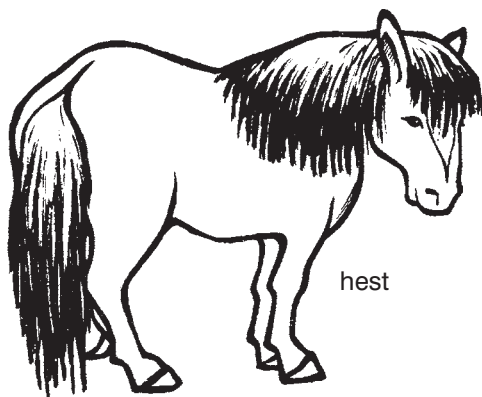
Foderet er normalt fra marker, hvor der er brugt sprøjtegift og kunstgødning. Buræg er lagt af høns, der lever i bure lavet af trådnat og har ingen mulighed for at komme ud i fri luft. Skrabehøns har heller ikke mulighed for at komme udendørs. Skrabehøns får ligesom burhøns konventionelt foder og har ikke mulighed for grovfoder. Økologiske høns får økologisk dyrket foder og adgang til grovfoder som græs, gulerødder og roer.

Hvad æder husdyrene?

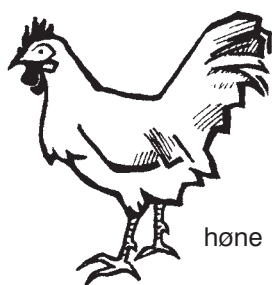
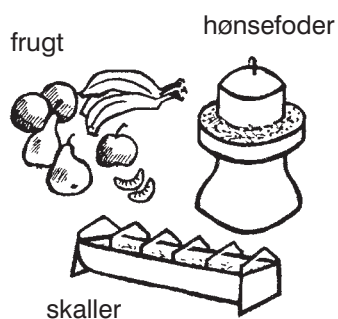
Find husdyrene i Børnezoo

Tegn streger mellem husdyrene og det de æder

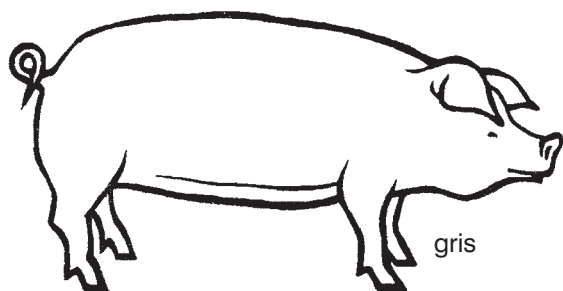

hest

høne

gris

